

L'enfrontament amb la indústria catalana

Francesc Cabana

Historiador

Voldria parlar d'en Laureà Figuerola en un aspecte de la seva vida que és fonamental i que segurament és dels que s'ha estudiat menys. Vull parlar d'en Laureà Figuerola i del seu enfrontament amb la indústria catalana, amb els industrials catalans. De fet, en Laureà Figuerola passarà a la història sobretot per dos fets, en el terreny econòmic i al marge dels seus treballs i de les seves actuacions en el terreny de la pedagogia, per exemple. Passarà a la història com a creador de la pesseta, monetarista, i lliurecanvista. Parlar de lliure canvi a Catalunya a la segona part del segle XIX era parlar del diable.

Barcelona, un centre de producció

El que cal considerar des d'aquest punt de vista és que durant el segle XIX, Barcelona era un centre de producció i Madrid un centre de consum. Això vol dir que la població catalana, no massivament però sí majoritàriament, estava al darrera dels seus industrials i de la seva indústria productiva, mentre que Madrid pel que representava aleshores i ara de capital política, però sense indústria, sense interès per les qüestions, era un centre de consum. El que interessava als madrilenys era comprar al més bon preu possible, mentre que als catalans el que els interessava era vendre al millor preu possible les seves manufactures per tal que les seves indústries treballessin més, contractessin més gent i l'economia catalana anés endavant. Al front d'aquesta posició proteccionista de la indústria catalana hi havia una burgesia catalana molt potent. És l'únic moment, en tota la història de la burgesia catalana, que aquesta aconsegueix no imposar, però sí fer una pressió forta sobre els governs de Madrid en relació als temes que els interessava, que era la protecció de les seves indústries. Com es protegien les seves indústries? Evidentment, s'havien de protegir a través dels aranzels que afectaven les mercaderies que entraven a l'Estat espanyol.

Una actitud prohibicionista

L'any 1869, quan en Laureà Figuerola va publicar la seva famosa Llei Aranzelària que atraurà les ires de tots els industrials catalans, el Diari de

Barcelona, amb un autor anònim i amb tota la bona fe que acostuma a haver-hi al voltant d'aquests anònims, va publicar una carta recordant que el 1838, quan en Laureà Figuerola estudiava economia, s'havia manifestat públicament a favor del que era el sistema prohibitiu. El sistema prohibitiu era prohibir simplement l'entrada, ja no eren aranzels, era prohibir l'entrada de mercaderies. El 1838 en Laureà Figuerola, immers dintre d'un marc de proteccionisme a ultrança, format pels seus mestres, per començar; havia adoptat una actitud prohibicionista. Bé, pecats de joventut.

El fet és que en Laureà Figuerola farà amics a Madrid i un dels seus íntims va ser un català dels que van a Madrid, que es deia Sanromà, també economista. L'economista Sanromà ens explica, en unes memòries molt interessants que va publicar, que les tensions entre Laureà Figuerola i els industrials catalans van començar el 1851 quan Laureà Figuerola va ser enviat per la Societat Econòmica d'Amics del País de Barcelona a la primera Exposició Universal, que es va celebrar aquell any a Londres, al famós Crystal Palace que després es va enrunar.

Ell va anar-hi i en tornar va publicar un fulletó de vint pàgines en el qual explicava el que havia vist i on feia una crítica bastant seriosa als industrials catalans. Segons en Figuerola, el paper dels industrials catalans havia estat molt pobre, "sólo 24 nombres catalanes brillaban a nuestra vista entre 289 expositores españoles. Cataluña por sí sola pudo y debió proveer un contingente superior en número al resto de la monarquía y a buen seguro que el concepto español hubiera sido muy distinto". Segons en Sanromà, va ser a partir d'aquell moment que es va començar a crear una certa tensió entre en Figuerola i els industrials catalans.

El 1853 s'en va anar a Madrid i tornarà molt poc a Catalunya. La residència la mantindrà a Madrid. El 1854 es va fer membre del Partit Progressista i el 1858 va ser elegit diputat pel districte tercer de Barcelona. Des d'aleshores es manifesta a favor d'un lliurecanvi, que no era ben vist a Catalunya pels criteris que he mencionat abans.

Una defensa de Catalunya no entesa

Hi ha una font per a conèixer en Laureà Figuerola, que sembla que ha estat poc estudiada, que són les cartes que va escriure al Diari de Barcelona. Al Diari de Barcelona es publicaven a l'època moltes cartes, com es fa ara, però aleshores eren més triades. En una d'elles, editada el 1863, quan acaba la seva legislatura a Madrid, Figuerola justifica la seva activitat i explica que, "como diputado catalán", ha pres "una parte muy directa en todas las leyes sobre el puerto de Barcelona, canal de Urgell, caminos de hierro en

Martorell y Tarragona y Sant Joan de les Abadesses”, i explica que, en definitiva, estava defensant els interessos de Catalunya, però que ja s’adona que aquesta defensa dels interessos de Catalunya no és entesa pels industrials.

En aquells moments, es va presentar un projecte d’aranzels, proposat pel ministre Salabarría, i en Figuerola explica que no sap perquè li han atribuït a ell l’autoria d’aquest projecte, que no hi te res a veure, i que els industrials catalans l’han tractat de mala manera i posa l’exemple de la missió d’industrials catalans que van anar a Madrid a discutir el projecte d’aranzels del ministre Salabarría. “Dicho decreto”, diu Figuerola, “provocó la formación de una gran comisión de industriales de esta ciudad, de Barcelona, que pasó a la Corte en Madrid para pedir la revocación o suspensión”. “La Comisión”, diu indignat en Figuerola, “no se acercó a mí absolutamente para nada, ni aun por urbanidad o cortesía se contó conmigo”. Realment, ja estaven fixades unes posicions. Els industrials no volen res a veure amb aquest personatge que es diu lliurecanvista. Els catalans defensaven els seus interessos i cal dir que aquells industrials catalans eren del morro fort, eren personatges molt durs que tiraven pel dret, que no tenien gaires escrúpols a l’hora de defensar-se i que tenien gent que estaven a les seves ordres i als quals pagaven.

El separatisme dels catalans

Aquest fet va fer que Figuerola fos més valorat que mai a Madrid. A Madrid, quan troben un català que està en contra d’una part dels catalans, els hi dóna una alegria extraordinària, el posen dalt de l’altar. Això és una mica el que va passar amb en Figuerola i en Sanromà, el seu company.

Era una època en la qual aquest tema es va polititzar ràpidament i no el van polititzar precisament els catalans. A Madrid van sortir aleshores uns personatges que van començar a parlar del separatisme dels catalans. Només cal recordar que l’any 66 va sortir un energumen, un lliurecanvista madrileny que en un interrogatori públic va dir: “se propaga que aspiramos a la destrucción de las nacionalidades ,–això al 1866, eh? Prat de la Riba encara no havia parlat de la nacionalitat catalana–, “señores, ¿se trata de las nacionalidades verdaderas?, lo que nosotros queremos destruir son las nacionalidades artificiales, las que no se apoyan ni en la geografía ni en la etnografía, las que no tienen fronteras naturales, y porque esto queremos, es por lo que hoy venimos a combatir la nacionalidad artificial que ha creado en España el sistema proteccionista y su hijuela el arancel especial de algodones”. És a dir, identifiquen catalans amb industrials cotoners i amb

proteccionisme. Catalunya, la fàbrica d'Espanya, tenia un caràcter en aquell moment ja absolutament diferencial i és que la indústria estava totalment concentrada allí. L'ambient estava carregadíssim.

Lliurecanvista no immediat

L'any 1869, en una sessió a les Corts, quan preparava els aranzels, Figuerola es va definir. Ell era aleshores lliurecanvista "corro antes de ser ministro", però, "no aconsejaría a sus compañeros el establecimiento inmediato del libre cambio, pues esto equivaldría a perder las Aduanas." O sigui que Figuerola diu: jo soc lliurecanvista d'entrada i, per tant, a favor de la desaparició dels aranzels, però no puc demanar la desaparició d'aquests aranzels perquè aquests aranzels suposen un ingrés importantíssim per al Tresor Públic. Per tant, des d'aquest punt de vista, m'empasso el meu esperit lliurecanvista i, potser, podríem rebaixar els aranzels que tenim. Deia també en Figuerola: "La idea proteccionista en Cataluña es dogmática, esto es, no se discute, pero yo, que a pesar de la atmósfera de mi país, Cataluña, siempre proteccionista, he sentido la idea del libre cambio, la he estudiado una y muchas veces, a ver si es que estaba ofuscado, y he visto que no, he visto que la razón no está de parte de mis paisanos".

Tensió extrema

Per veure fins a quin extrem va arribar aquesta tensió amb els industrials, res millor que explicar una anècdota força coneguda, que explica l'ambient que es va produir després de la publicació de la llei aranzelària de 1869 entre en Figuerola i un personatge realment sorprenent, d'aquests que dóna Catalunya, que es deia Josep Puig i Llagostera. Josep Puig i Llagostera, el creador del que és la Colònia Sedó a Esparraguera, va ser un gran industrial i un polític que semblava embogit. Ell era un home que no tenia un altre patrimoni que el que havia guanyat amb els seus treballs. Era un treballador incansable, però embogit contra la corrupció de l'administració espanyola i embogit contra tots els que defensaven el lliurecanvisme. Era amic del general Prim i, per mitjà d'aquest, es va fer presentar a en Laureà Figuerola.

El fet és que van tenir una sessió tumultuosa en la qual es van tirar els plats pel cap en un palauet de Madrid on hi havia una reunió especial i, després, li va dedicar un article en el qual li deia una cosa que en Figuerola no va acceptar ni de lluny. Va acusar en Figuerola, per fer aquesta llei, "de en-

tregar el país atado de pies y manos a quien quizás se lo compró". En Figuerola no el va reptar a un duel perquè suposo que no li devia anar bé l'espasa, era més aviat petitó, però es va indignar. Li va contestar en el Parlament i va qualificar en Puig de "vil y miserable". Bé, com poden imaginar-se, ja estava armada la disputa.

En Prim va intentar posar pau entre els dos, però Josep Puig va contestar a en Figuerola dient-li que el que ell demanava era "menos política y más gobierno" i finalment va afegir –amb el que es va acabar la polèmica, perquè en Figuerola va tenir prou seny com per no ficar-se més–: "En cuanto a las palabras de usted –li havia tildat de vil i miserable– yo se las volveré a meter en el cuerpo cuando no sea necesaria a mi país la libertad de ese miserable y vil productor que no le besa a usted nada". Com veuen, els estirabots i les baralles polítiques no són coses del segle xx ni del segle xxi sinó que ja es donaven sobradament en el segle xix.

Un personatge de primera que no va ser ben vist

Des del 1869 en Figuerola no va guanyar ni una sola elecció política a Catalunya. Es va presentar per senador i les va perdre, no per molt, però les va perdre. Es van elegir tres senadors, em sembla recordar, i va quedar quart. Però, pel que he comprovat, continuava actuant com advocat i en el seu bufet rebia catalans que no s'identificaven amb el proteccionisme a ultrança, com els banquers, –Manuel Girona–, o els comerciants, –Vidal Ribas, un personatge importantíssim–, que utilitzaven els seus serveis a Madrid a més de com advocat, com a *lobby* financer.

En Figuerola no va ser ben vist a Barcelona. Està enterrat actualment a Girona, just al costat de la seva dona. És un personatge de primera categoria que mereixeria, de totes totes, una biografia que a mi m'agradaria que la féssim a Catalunya, perquè si no la faran a Madrid i, si la fan a Madrid, doncs passarà el que passarà, i certes coses s'explicaran una mica esbiaixades. És el meu parer com poden suposar, que també deu ser una mica esbiaixat com a català que sóc.